

PLANINSKE POTI – TURISTIČNE POTI

MIHA PAVŠEK

Dolomiti — kdo ne pozna ene od najlepših in najbolj drznih gorskih skupin v Vzhodnih Alpah! Seveda jih poznamo; cela vrsta gorskih dolin, pa slikoviti cestni prelazi, visoki čez 2000 metrov in množica vrhov različnih oblik, med katerimi segajo najvišji krepko prek 3000 metrov. Nekateri vrhovi so dostopni le alpinistom in bolj izkušenim planincem, drugi pa so kljub višini lahko dostopni in se vzpenjo nanje lahko tudi običajni izletniki. To seveda omogočajo premnoge gorske ceste, ki nas pripeljejo zelo visoko, včasih pa lahko »vzpon«
podaljšamo še z žičnico. In tako nam konec koncev ostane le nekaj ur hoje, kar je nedvomno idealno za turiste.

Eden od takšnih vrhov je Schlern (Monte Sciliar, 2564 m), ki je v neposredni bližini Bolzana. Severovzhodno od tega mesta je v okolici Schlernskega pogorja eden od šestih naravnih parkov na Južnem Tirolskem (dva druga pa bodo proglašili v kratkem), ki je med vsemi prvi dobil status naravnega parka. Vse močnejši obisk tega parka je povzročil, da je že tudi tu ponekod porušeno naravno ravnovesje. Prav zaradi tega je organizirala v mesecu juliju lani Mladinska sekcija pri deželni planinski zvezi ekološki planinski delovni tabor, ki se ga je udeležil avtor tega zapisa.

DOLINA, POLNA PROMETNIC

Južna Tirolska je danes izrazito turistično usmerjena, nekaj večjih centrov pa je v dolini. Prometno je dobro povezana. Z juga se pripeljemo po slikoviti dolini Adiče, na obeh straneh pa nas obdajajo čedalje višji vrhovi. Ponekod se dolina zoža, ker je reka naletela na odpornejše kamnine, ponekod pa je dokaj široka. Na takih mestih se nad obrečno ravnico širijo obdelovalne površine na obeh straneh doline, in sicer do strmine, ki še omogoča smotrno obdelavo. Višje zgoraj pa so le še posamezne umetne terase, kjer gojijo trto. Nad Bolzanom (nemško Bozen) se dolina razcepi v dve ožji dolini, ki imata že izrazito alpski značaj. Proti severozahodu se nadaljuje pot ob Adiži proti Meranu, severovzhodni krak poti pa sledimo ob reki Eisack. V Bolzanu so večinski še italijansko govoreči prebivalci, proti severu pa le še v nekaterih naseljih v dolini. V stranskih dolinah in višje zgoraj prevladuje nemško govoreče prebivalstvo — Južni Tirolci, ki govorijo zelo tipično in svojevrstno narečje. Še v prejšnjem

stoletju so se ob snidenju težko razumeli celo prebivalci sosednjih dolin, danes pa je to zabrisano z dobrimi cestnimi povezavami.

Reka Eisack ima hudourniško strugo, saj voda zelo niha, kljub temu pa so po dolini speljane tri prometne žile. Dvotirna železnica, stara cesta in avtocesta proti Brennerju (in naprej v Innsbruck) zavzemajo ponekod kar celotno dolinsko dno, tako da je tudi tu polno visokih gradenj. Nov železniški predor naj bi v prihodnje še za uro skrajšal vožnjo med Innsbruckom in Bolzanom. V dolini je večje mestece še Brixen, čigar škofje so že v 10. stoletju dobili od nemških cesarjev velika posestva na Gorenjskem (ob obeh krakih Save), upravno središče pa je bilo na Blejskem gradu.

Mi že pred tem mestecem zapustimo dolino, v kateri prav do tod gojijo trto, saj se tako daleč v notranjost pozna vpliv Mediterana.

Po serpentinah se vzpenemo mimo slikovitih vasic Kastelruth in Seis na planino Seiser. Ta je po uravnani površini ena izmed največjih v Evropi, zato je tudi turistično zelo obiskana. Cesta nas pripelje na višino okrog 1850 metrov, kjer se pričnejo tudi smučišča in s tem žičnice. Planina ima velike turistične zmožljivosti, dodatne pa so še v nekaj nižje ležečih že omenjenih vaseh. S sedežnico se pripeljemo še nekaj nad 2000 metrov visoko in preostaneta nam le še dobri dve uri hodá na Schlern.

Zanimivo je, da to ni gora v klasičnem smislu, ampak gre za izrazito visokogorsko uravnavo, sam vrh pa je le malenkostno dvignjen nad okolico. V osnovi imamo kristalaste kamnine, prek katerih so odložene debele plasti sedimentov. Schlern je zgrajen iz dolomita, ki je dobil po gori tudi ime in s tem danes geologi označujejo formacijo schlernski dolomit. Ker je kamnina za vodo slabše prepustna od apnenca, je na sami uravnavi nešteto izvirov in potočkov, ki izvirajo že nekaj deset metrov pod najvišjim delom masiva. Spodaj plató le slutimo, ko pa se vzpenemo prek strme stopnje, se pred nami razprostire prava planota.

MNOŽICE PLANINSKIH TURISTOV

Na višini okrog 2300 metrov se pase jaloža živina in konji. Izvrstna paša in voda sta že od nekdaj omogočili gospodarsko izrabo. Takrat je bilo na gori veliko pastirjev, ki so si zgradili majhno cerkvice, kamor so se zatekali ob neurjih. Podrte

kamnite ograde pričajo o tem, da so bili nekdanj pašniki očiščeni in ločeni med seboj, travo pa so celo kosili in jo na različne načine transportirali v dolino. Vse to je bilo še živo do let pred drugo svetovno vojno. Danes se živina pase v glavnem sama, zaradi manjšega števila glav pa jim zadoščajo že travne površine v dolini in na nižjih planinah.

V sezoni obične goro tudi po več sto turistov na dan. Ti lahko tik pod vrhom prenočijo v planinski koči, ki je že bolj podobna hotelu. Najbolj obiskana je ravno pot s planine Seiser. Ko se prevesi na zgornji plato, prečkamo obsežno travnato pobočje. Ker se izletniki niso držali poti, je nastalo kar več stezic. Poteptali so travo in uničili travno rušo, kar je odprlo pot tako imenovani potni eroziji. Iz več poti je sčasoma nastal splet majhnih jarkov, ki se v dnu združijo v manjši hudournik. In to vse zaradi človeka! Travnik je ves razrit, saj tod pade letno preko 2000 mm padavin (Ljubljana — za primerjavo — 1300 do 1500 mm), zaradi nepropustne podlage (dolomit!) pa ima erozija še toliko večjo moč. Namen delovne akcije je bila sanacija erodiranega travnika, kar je izjemno zahtevno in natančno delo.

POPRAVLJANJE POŠKODOVANE NARAVE

Petnajst mladih planincev je opravilo delo v petih dneh, saj je bilo izjemno lepo vreme. Udeleženci so bili domačini, nekaj avstrijskih Tirolcev in Nemci. Kot gosti sva se s posredovanjem Mladinske komisije pri PZS udeležila tega tabora tudi predstavnik iz Slovenije. Zelo lepo so naju sprejeli in nasploh je bila organizacija tabora na visoki ravni. Bivali smo v obnovljeni koči južnotirolske Mladinske sekcije. Zgradili so jo iz nekdanje staje za živino in je v neposredni bližini planinske kočice pod vrhom Schlerna. Poleg del v zvezi s sanacijo travnika smo opravili nekaj krajših in eno daljšo turo, pripravili so nekaj predavanj o varstvu gorske pokrajine, ni pa zmanjkalo časa niti za družabnost. Srečanje smo izkoristili za izmenjavo mnenj o tej problematiki ter za pomenke o delu planinske organizacije pri njih in naše PZS.

Zanimiv je bil postopek pri odpravljanju škode na omenjenem travnatem pobočju. Ves material je že prej pripeljal helikopter. Najprej smo se lotili zasipavanja jarkov. Po vsej dolžini smo na vsakih nekaj metrov zgradili kamnito kaskado, za katero smo nametali še kamenje. Prek tega smo nasuli nekaj bolj finega kamninskega gradiva, nato zemljo, na koncu pa smo skušali pokriti čim več uničene površine s travno rušo, ki je bila na spodnjem delu pobočja odnešena. Na celotnem pobočju smo v prečni smeri naredili nekaj glavnih

odtočnih jarkov, s čimer smo skušali preprečiti oziroma vsaj zmanjšati erozijsko moč vode.

Ko smo prekrili večino jarkov, je prišlo na vrsto trosenje semen planinske trave. Preko tega smo raztrosili še naravni gnoj(!), ki so ga poprej dehidrirali, čez vse skupaj pa še slamo. Da ne bi že prvi naliv vsega skupaj odnesel po strmini, smo preko napeli še jutaste mreže, ki smo jih pričvrstili v tla s kovinskimi zakovicami. Jutasta mreža namreč po nekaj letih razpade in služi kot gnoj, v začetku pa preprečuje vodi, da bi umetno nasute plasti sprala in tako uničila naše delo. Območje smo ogradili še z električnim pastirjem, da ne bi živina, ki se pase tod naokoli, pohodila teh mrež.

Za izletnike smo pustili dvoje prehodov in bolje označili glavno pot. Ob prehodu na spodnji strani smo postavili še dvojezično tablo, kjer smo pojasnili svoje delo in opozorili mimoidoče, naj ostanejo na poti. Kako malo je pravzaprav potrebno, da do takega procesa pride in koliko dela je potrebnega za obnovitev prvotnega stanja, vemo vsi tisti, ki smo ta prečudoviti teden preživeli skupaj na Schlernu.

USPEH AKCIJE

Že pozno jeseni lanskega leta mi je pisal vodja akcije, kjer omenja uspeh našega tabora, saj je v glavnem na celotnem pobočju že do septembra odgnala mlada trava. To je prvi znak, da bo na tem mestu v nekaj letih, morda celo po desetletju, zopet nastalo prvotno sklenjeno travnato pobočje.

Navidez majhno delo, ki pa pomeni mnogo tistim, ki naravo cenimo in znamo z njo tudi živeti.

Pri nas ta problem v glavnem ni tako pereč, čeprav najdemo že nekaj takšnih razritih površin. Morda se bomo česa podobnega lotili tudi pri nas na planinskih delovnih taborih.

Od Južne Tirolske smo se poslovili s prijetnimi občutki in s spoznanjem, da je narava naš gospodar in ne obratno. Še dolgo nas je po nosu žgečkal vonj murk, ki nam je ves teden lajšal bolečine na ožuljenih rokah in prepotenih hrbtih.

Planinski vestnik, čigar 95-letnico praznujemo letos, je bil vsa ta leta, skoraj celo stoletje, na branikih slovenstva. Vseskozi je lahko izhajal, ker je imel vseskozi zveste naročnike in bralce, ljubitelje in prijatelje gorskega sveta in gorske narave. Opozorite svoje planinske prijatelje in znance, ki ne vedo, da je Planinski vestnik najstarejši slovenski mesečnik, na našo revijo in jim jo priporočitel!